

Anna Wilk

Objawienie Boże w Piśmie Świętym a objawienia prywatne w świetle nauki św. Jana od Krzyża

Kieleckie Studia Teologiczne 7, 339-349

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Anna Wilk – Kraków

OBJAWIENIE BOŻE W PIŚMIE ŚWIĘTYM A OBJAWIENIA PRYWATNE W ŚWIETLE NAUKI ŚW. JANA OD KRZYŻA

Ktoś, kto nigdy nie sięgnął do lektury tekstów św. Jana od Krzyża, wiedząc, że jest on uznany za jednego z największych mistyków Kościoła, mógłby się spodziewać, że w nauce jego znajdzie afirmację nadzwyczajnych wizji, objawień i różnorodnych innych zjawisk mistycznych. Czytelnicy pism świętego doktora wiedzą jednak, że uczą one bardzo wyważonego stosunku do takich fenomenów. Mogą natomiast stanowić zachętę do lektury Pisma Świętego.

1. Pismo Święte w nauce św. Jana od Krzyża

Z zeznań świadków życia św. Jana od Krzyża dowiadujemy się o jego niezwykłym przywiązaniu do Biblii. Czytał ją bardzo często i w wielu miejscach. Towarzyszyła mu w podróżach, na przechadzkach, w celi, w niemal każdym zakątku klasztoru. Znał ją prawie na pamięć. W przemówieniach do zakonników, których wiele wygłosił, motywem przewodnim był zwykle jakiś fragment lub werset Pisma Świętego. W czasie podróży śpiewał psalmy i hymny. Umiłowanym przez niego rozdziałem był 17 rozdział Ewangelii wg św. Jana. Często go czytał i powtarzał. Jediną książką, która towarzyszyła świętemu przy pisaniu *Dzieł* była Biblia¹.

Znamiennym faktem, który pokazuje nam stosunek św. Jana od Krzyża do Pisma Świętego i objawień prywatnych jest zdarzenie opisywane przez świadków jego życia, które miało miejsce na kapitule generalnej w Lizbonie.

¹ Por. F. R. Salvador, *Święty Jan od Krzyża. Pisarz – Pisma – Nauka*, Kraków 1998, s. 112–113.

Gdy członkowie tego zgromadzenia udali się w przerwie na spotkanie ze słynną w Europie zakonnicą – wizjonerką, ojciec Jan wzięwszy Pismo Święte poszedł samotnie na przechadzkę nad morze, rozczytując się w świętych tekstach².

Umiłowanie Biblii przez św. Jana od Krzyża zaznaczyło się w sposób wyraźny w jego pismach. Jak podaje J. Vilnet³, w traktatach mistycznych tego doktora Kościoła znajduje się 1060 cytatów biblijnych: 684 zostało wziętych ze Starego Testamentu, pozostałe 376 z Nowego. Ilość przytoczonych urywków Pisma Świętego w poszczególnych dziełach przedstawia się następująco:

Dzieło	Stary Testament	Nowy Testament	Razem
<i>Droga na Górę Karmel</i>	240	183	423
<i>Noc ciemna</i>	137	40	177
<i>Żywy płomień miłości</i>	115	44	159
<i>Pieśń duchowa</i>	192	109	301
Razem	684	376	1060

To wielokrotne odwoływanie się do Biblii w *Dziela*ch św. Jana od Krzyża nabiera większego znaczenia, gdy porównamy teksty, w których święty cytuje innych autorów. Jest tych przytoczeń bardzo niewiele. Obok częstotliwości cytatów biblijnych można zauważyć ich różnorodność. Przytaczane są fragmenty ksiąg historycznych, mądrościowych, prorockich. Podobnie cytaty z Nowego Testamentu pokazują dobrą znajomość Biblii przez autora. Uderza łatwość, z jaką Doktor Mistyczny posługuje się tymi tekstami⁴.

W *Prologu* do *Drogi na Górę Karmel* święty zaznacza, że w dziełach swoich nie będzie opierał się wyłącznie na doświadczeniu i wiedzy, ale głównym źródłem jego myśli będzie Pismo Święte, zwłaszcza przy objaśnianiu rzeczy najważniejszych i najtrudniejszych. Wyraża swoją wiarę, że przez Pismo Święte przemawia Duch Święty i dlatego nauka oparta na tekstach biblijnych jest wolna od błędów⁵.

² Por. F. R. Salvador, *Święty Jan od Krzyża...*, dz. cyt., s. 113.

³ Por. J. Vilnet, *Bible et Mystique chez Saint Jean de la Croix*, Bruges, Desclée de Brouwer, Les Etudes Carmélitaines, 1949, s. 256.

⁴ Por. F. R. Salvador, *Święty Jan od Krzyża...*, dz. cyt., s. 111–112.

⁵ Por. Św. Jan od Krzyża, *Droga na Górę Karmel* (dalej DGK), w: *Dzieła*, Kraków 1995, *Prolog*.

2. Zjednoczenie z Bogiem następuje przez wiarę

Ważnym pojęciem w *Dziełach* św. Jana od Krzyża jest zjednoczenie duszy z Bogiem. Autor rozróżnia dwa rodzaje tego zjednoczenia. Pierwszy nazywa substancjalnym lub istotowym i dotyczy on porządku przyrodzonego. W ten sposób Bóg jest obecny w każdej duszy, nawet największego grzesznika. Drugi rodzaj zjednoczenia to zjednoczenie w porządku nadprzyrodzonym, które jest zjednoczeniem podobieństwa. Takie zjednoczenie jest celem wszystkich wysiłków człowieka dążącego do Boga i to właśnie zjednoczenie omawia Doktor Mistyczny w swych *Dziełach*⁶.

Podaje również naukę o tym, co jest środkiem do owego zjednoczenia. Bynajmniej nie służą temu celowi objawienia prywatne. Na kartach pism św. Jana od Krzyża często powtarza się stwierdzenie, że środkiem do zjednoczenia z Bogiem jest wiara⁷. Jest ona nazwana tam „środkiem właściwym i bezpośrednim”⁸. Doktor Mistyczny wskazuje, że im większą wiarę ma człowiek, tym bardziej jest zjednoczony z Bogiem. Uzasadnia to m.in. argumentem, że Bóg widziany w widzeniu uszczęśliwiającym, które będzie w niebie, ukazuje te same cechy, które poznaje się przez wiarę. W niebie Bóg dostrzegany jest jako nieskończony, podobnie przedstawia Go wiara. W niebie Bóg jest oglądany jako Trójjedyny i wiara też tak Go ukazuje.

Tak samo jak Bóg jest ciemnością dla naszego rozumu, tak i wiara pozbawia światła nasz rozum. Św. Jan od Krzyża podkreśla, że Bóg objawia się w ciemności wiary, tzn. za jej zasłoną. Popiera swoje myśli cytatami z Pisma Świętego dotyczącymi ciemności:

Nachylił niebios a i zstąpił, a ciemna chmura pod Jego stopami. Dosiadł cheruba i odleciał, unióś się na skrzydłach wiatru. Z ciemności uczynił sobie zasłonę, skrył się w namiocie czarnych chmur deszczowych. Przed Nim blask się rozchodzi, a Jego chmury rozrzucają grad i węgle żarzące (Ps 18, 10-13);

Wtedy przemówił Salomon: „Pan powiedział, że będzie mieszkać w czarnej chmurze” (1 Krl 8, 12);

Gdy zaś Mojżesz wstąpił na górę, obłok ją zakrył. Chwała Pana spoczęła na górze Synaj i okrywał ją obłok przez sześć dni. W siódmym dniu Pan przywołał Mojżesza z pośrodku obłoku. A widok chwały Pana był w oczach Izraelitów jak ogień pożerający na szczycie góry. Mojżesz wszedł w środek obłoku i wstąpił na górę (Wj 24, 15-18).

⁶ Por. K. Wojtyła, *Zagadnienie wiary w dziełach św. Jana od Krzyża*, Kraków 1990, s. 42-46.

⁷ Por. tamże, s. 27.

⁸ DGK II, 30,5; DGK II, 24,8; DGK II, 9,1; Św. Jan od Krzyża, *Noc ciemna*, w *Dzieła*, dz. cyt., II, 2,5.

Słynny karmelita odwołuje się też do obrazu dzbanów z Księgi Sędziów (Sdz 7, 16.20), gdzie ukryte były pochodnie, porównując do nich wiarę, która kryje światło Boże. Rozbicie dzbanów stanowi dla Doktora Mistycznego obraz końca życia doczesnego, kiedy wiara ustanie, a ukaże się chwała i światłość Boża, które wiara w sobie kryła. Wniosek św. Jana od Krzyża po przytoczeniu tekstów z Pisma Świętego jest następujący: aby dojść w tym życiu do bezpośredniego kontaktu z Bogiem, trzeba zjednoczyć się z ciemnością, którą jest wiara. Powołuje się także na tekst: *Ten, kto zbliża się do Boga, musi wierzyć* (Hbr 11, 6). I już tu na ziemi dokonuje się zjednoczenie w miłości z Bogiem człowieka takie samo, jakie będzie jego udziałem w niebie, z tą tylko różnicą, że na ziemi zjednoczenie to dokonuje się w wierze⁹.

Pozostaje teraz odpowiedzieć na pytanie, jakie więc znaczenie mają dla wiary – według nauki Doktora Mistycznego – słowa Pisma Świętego i prywatne objawienia.

3. Nadzwyczajne fenomeny mistyczne

a) Nie służą do zjednoczenia z Bogiem

Św. Jan od Krzyża poświęca uwagę w swoich *Dziela*ch przeżyciom nadnaturalnym. Zaznacza, że przez te zjawiska Bóg objawia człowiekowi wiele tajemnic i uczy go mądrości. Także szatan może być autorem podobnych wizji, próbując pod pozorem dobra zaszkodzić ich odbiorcy. Doktor Mistyczny jest jednak zdania, że bez względu na to, czy wizje te pochodzą od szatana, czy od Boga, nie należy przywiązywać do nich wagi. Dzięki temu nie będzie się oszukany przez szatana, a jeśli wizja pochodziłaby od Boga, ta ostrożność nie przeszkodzi w zjednoczeniu z Bogiem. Takie bowiem zjawiska nie tylko nie mogą służyć za środek do zjednoczenia miłości z Bogiem, ale są przeszkodą w tym zjednoczeniu. Trzeba je zatem opuścić i nie starać się o ich posiadanie. Opinię swoją uzasadnia m.in. tym, że wszystkie te nadzwyczajne fenomeny pojawiają się w ograniczonych formach i kształtach. Mądrość Boża natomiast, z którą człowiek ma się zjednoczyć, jest nieograniczona, nieodróżniona i nie podpada pod szczegółowe zrozumienie. Również dusza ludzka, która ma się z Nią zjednoczyć musi stać się czysta i prosta, nieograniczona i nie ujęta w formy, pojęcia i obrazy. Jest tak dlatego, że Bóg nie mieści się w formach, obrazach i szczegółowych pojęciach.

Na uzasadnienie tej myśli św. Jan od Krzyża przytacza słowa z Pisma Świętego: *I przemówił do was Pan, Bóg wasz, spośród ognia. Dźwięk słów słysze-*

⁹ Por. DGK II, 9.

liście, ale poza głosem nie dostrzeżliście postaci (Pwt 4, 12) oraz: *Baczcie pilnie – skoro nie widzieliście żadnej postaci w dniu, w którym mówił do was Pan spośród ognia na Horebie* (Pwt 4, 15)¹⁰. Doktor Mistyczny zaznacza, że w zjednoczeniu miłości Bóg nie udziela się człowiekowi za pośrednictwem zasłony lub jakiegoś widzenia, podobieństwa czy kształtu, ale bezpośrednio. Na takim stopniu zjednoczenia był Mojżesz, co potwierdza fragment z Księgi Liczb, gdzie jest powiedziane:

Śłuchajcie słów moich: jeśli jest u was prorok, objawię mu się przez widzenia, w snach będę mówił do niego. Lecz nie tak jest ze sługą moim Mojżeszem. Uznany jest za wiernego w całym moim domu. Twarzą w twarz mówię do niego – w sposób jawny, a nie przez wyrazy ukryte. On też postać Pana ogląda (Lb 12, 6-8)¹¹.

Św. Jan od Krzyża podejmuje zagadnienie odrzucenia objawień, które pochodzą od Boga. Uważa, że jeżeli trzeba by je przyjąć, to jedynie ze względu na korzyść i dobry skutek, jakie rzeczywiście sprawiają. W wypadku, gdy się ich nie dopuszcza, ten skutek i tak jest zrealizowany, ponieważ w chwili, w której powstają w wyobraźni, działają w człowieku, wlewając zrozumienie, miłość i słodycz zamierzoną przez Boga. Co więcej, Doktor Mistyczny jest zdania, że im bardziej człowiek odrywa się od tych obrazów i kształtów, które przybierają duchowe doświadczenia, nie tylko nie pozbawia się dobra, które one przynoszą, lecz przyjmuje je w większej ilości, ponieważ odrzuca to, co w nich nie jest duchowe.

Św. Jan od Krzyża rozwiązuje również kwestię, dlaczego więc Bóg daje takie wizje człowiekowi, jeżeli nie chce, by ich pragnął, na nich się opierał i cenił je. Dzieje się tak z powodu pedagogii Bożej. Niskość i niedoskonałość człowieka na pewnym etapie wymaga, żeby Bóg w ten sposób postępował. Wymaganiem wiary jednak jest, aby zamknąć oczy na nadzwyczajne fenomeny. Dla potwierdzenia swojej nauki w tym względzie Doktor Mistyczny przytacza fragment z Drugiego Listu św. Piotra, w którym apostoł ponad objawieniem Boga na Taborze stawia jako świadectwo pewności wiary Pismo Święte.

Zapowiadaliśmy wam bowiem pełne potęgi przyście naszego Pana Jezusa Chrystusa, nie na podstawie jakichś wymyślonych baśni, ale jako naocni świadkowie Jego wielkości. Otrzymał On od Boga Ojca cześć i chwałę, gdy rozległ się głos od Jego wspaniałego Majestatu: „To jest mój Syn umiłowany, w którym sobie upodobałem”. Usłyszeliśmy ten głos dochodzący z nieba, gdy razem z Nim byliśmy na świętej górze. Mamy jednak jeszcze mocniejsze słowo prorockie. Dobrze, jeśli będziecie przy nim trwać jak przy lampie, która świeci w ciemności aż do świtu, a jutrzienka wszędzie w waszych sercach (2 P 1, 16-19)¹².

¹⁰ Por. DGK II, 16.

¹¹ Por. tamże.

¹² Por. DGK II, 16.

b) Mogą być prawdziwe, ale my możemy się co do nich mylić

Inna trudność, która nasuwa się w związku z nadzwyczajnymi fenomenami, to fakt, że gdy objawienia te pochodzą od Boga, nie możemy być pewni ich znaczenia. Można z łatwością pobyć, chcąc je pojąć, jako że są „przepaścią i głębokością ducha”¹³. Świadczy o tym ich wypełnianie się, które nie pokrywa się z ludzkim sposobem myślenia. Doktor Mistyczny podaje przykłady z Pisma Świętego, kiedy ludzie mylili się w rozumieniu objawień Bożych. Jako pierwszą wymienia historię Abrahama, któremu Bóg obiecywał kilkakrotnie ziemię, a on zestarawszy się, ziemi nie otrzymał. Później objawił mu się Bóg, tłumacząc, że nie on, ale jego synowie po czterystu latach tę ziemię otrzymają. Obietnica była sama w sobie prawdziwa, Bóg bowiem dawał ziemię synom Abrahama przez miłość do ich ojca, a więc jakby jemu samemu. Abraham zaś mylił się w sposobie rozumienia tej obietnicy i gdyby postępował według tego, co zrozumiął, zbłądziłby.

Na podobną sytuację Doktor Mistyczny wskazuje u patriarchy Jakuba, któremu Bóg powiedział, że wróci z Egiptu, a on tam umarł. Jan od Krzyża przywołał również sytuację z Księgi Sędziów, kiedy Bóg polecił walczyć Izraelitom, a oni wrócili pobici. Autor *Drogi na Górę Karmel* wyjaśnia, że Bóg nie przyrzekł, że zwyciężą, ale rozkazał walczyć. Klęska natomiast miała ukazać ich lekkomyślność i pychę¹⁴.

Sytuacja błędnego rozumienia słów Bożych może zachodzić u każdego człowieka. Bóg może np. powiedzieć komuś prześladowanemu: „wybawię cię od wszystkich twoich nieprzyjaciół” i mimo że przepowiednia jest prawdziwa, może zdarzyć się tak, że nieprzyjaciele pokonają tego człowieka i zabiją go. Święty tłumaczy, że Bóg może mówić o najbardziej istotnym wybawieniu i zwycięstwie, którym jest wieczne zbawienie. Może też Bóg objawić komuś, kto pragnie męczeństwa, że będzie męczennikiem, a mimo to człowiek ten umrze śmiercią naturalną. Słowa Boże spełniają się w tym przypadku w tym, co jest istotne i najważniejsze, tzn. Bóg udzieli człowiekowi miłości i nagrody właściwej męczennikom, czyli tego, czego naprawdę człowiek pragnął¹⁵.

c) Bóg daje czasem łaski nadprzyrodzone proszącemu, jednak nie podoba Mu się to

Czasem ludzie domagają się od Boga, aby objawił im pewne rzeczy sposobem nadprzyrodzonym. I zdarza się, iż Bóg odpowiada na te ich pragnienia. Św. Jan od Krzyża tłumaczy, że choć Pan odpowiada, jednak taki sposób kontaktu człowieka z Nim obraża Go, Bóg bowiem zakreślił granice natury

¹³ DGK II, 19, 10.

¹⁴ Por. DGK II, 19, 2-4.

¹⁵ Por. DGK II, 19, 12-13.

stanowi ludzi i nie wolno poza nie wykraczać. Bóg wychodzi czasem naprzeciw żądaniom człowieka, ale czyni to dla jego słabości, by nie wpadł w przygnębienie i nie zawracał z drogi. Doktor Mistyczny jest zdania, że Bóg odpowiada przeważnie ludziom słabym. Aby lepiej wyjaśnić postępowanie Boga, św. Jan od Krzyża przytacza przykład ojca rodziny, który chce dać dziecku to, co najlepsze, a dziecko prosi go o rzecz gorszą i lepszej nie przyjmie. Więc ze smutkiem ojciec daje mu to, czego pragnie¹⁶.

d) Uwiedzeni przez szatana

Niebezpieczeństwem, jakie kryje się w prywatnych objawieniach, jest też zwodzenie przez szatana, który czyni tak z tymi, którzy zasłużyli na to pychą i grzechami. Jan od Krzyża z doświadczenia dodaje, że takich osób żadnym sposobem nie można przekonać o błędzie. Doktor Mistyczny zwraca uwagę, że często ludzie pytając o coś Boga, chcą, aby postąpił On i odpowiadał według ich żądania i pragnienia, i już takie pragnienie jest powodem, aby Bóg dopuścił na nich omamienie przez szatana i zaślepienie. Dla potwierdzenia swoich słów święty podaje fragment z Księgi proroka Ezechiela:

Albowiem Ja sam, Pan, dam odpowiedź każdemu spośród Izraelitów i z przybyszów osiadłych w Izraelu, ktokolwiek odwróci się ode Mnie i wprowadzi do serca swe bożki, i postawi przed sobą to, co dla niego stanowi sposobność do grzechu, a potem przyjdzie do proroka, aby przez niego pytać Mnie o radę. Zwrócę oblicze Moje przeciwko temu mężowi, użyję go jako przysłowiowego przykładu i wykluczę z mego ludu, a poznacie, że Ja jestem Pan. A gdyby prorok dał się zwieść i przemawiał – to Ja, Pan, zwiodłem tego proroka (Ez 14, 7-9).

Doktor Mistyczny tłumaczy, że prorok Ezechiel mówi tutaj o kimś, kto przez ciekawość i próżność ducha chce osiągnąć poznanie różnych rzeczy. Bóg może takiej osobie nie dać łaski w celu wyprowadzenia jej z błędu (prorok zwiedziony przez Boga). Wtedy szatan będzie podsuswał temu człowiekowi odpowiedzi według jego upodobania, on zaś będzie się nimi cieszył i pozwoli się zwieść¹⁷.

e) Dlaczego teraz nie wolno pytać Boga sposobem nadprzyrodzonym, skoro było to dozwolone w czasach Starego Testamentu?

Św. Jan od Krzyża rozwija też kwestię, dlaczego nie wolno pytać Boga sposobem nadprzyrodzonym, skoro było to praktykowane i dozwolone w Starym Testamencie. Doktor Mistyczny podaje przykłady z Pisma Świętego świad-

¹⁶ Por. DGK II, 21, 3.

¹⁷ Por. DGK II, 21.

czące o tym, że w Starym Testamencie pytanie Boga było nawet nakazane. Przytacza fragmenty Biblii: *Udają się w podróż do Egiptu, nie zasięgając rady z ust moich* (Iz 30, 2) oraz *Mężowie spróbowali ich zapasów podróży, lecz wyroczni Pana nie pytali* (Joz 9, 14), w których Bóg wypomina ludziom, że Go nie pytają. Zwraca uwagę również na to, że Mojżesz zawsze pytał Boga, co ma czynić, a także Dawid i inni królowie Izraela, kapłani i prorocy. Bóg zaś nie gniewał się z tego powodu, ale nawet tego wymagał. Doktor Mistyczny wyjaśnia to nie ugruntowaniem wiary w tamtych czasach.

Sytuacja zmieniła się wraz z przyjściem Chrystusa. W momencie, kiedy ogłoszone jest już prawo Ewangelii, nie ma potrzeby, by Bóg w ten sposób przemawiał jak w Starym Testamencie. Przez Swojego Syna bowiem Bóg powiedział wszystko i nie ma już nic więcej do powiedzenia. Na potwierdzenie tego przekonania św. Jan od Krzyża cytuje początek Listu do Hebrajczyków: *Bóg wielokrotnie i na wiele sposobów przemawiał dawniej do ojców przez proroków. W tych dniach ostatnich przemówił do nas przez Syna* (Hbr 1, 1-2)¹⁸. Św. Jan od Krzyża, aby jeszcze dobitniej wyrazić swoje myśli, wkłada następujące słowa w usta Boga:

Wszystko już powiedziałem przez Słowo, będące moim Synem i nie mam już innego słowa, czyż mogę ci więcej odpowiedzieć albo objawić coś więcej ponad to? Na Niego więc zwróć swe oczy, gdyż w Nim złożyłem wszystkie słowa i objawienia. Odnajdziesz w Nim o wiele więcej niż to, czego pragniesz i o co prosisz. Prosisz bowiem o słowo czy objawienie częściowe, jeśli zaś na Niego wejrzysz, znajdziesz wszystko w pełni. On jest całą moją mową, odpowiedzią, całym widzeniem i objawieniem. To objawienie wam wypowiedziałem, dałem i ukazałem, przez nie odpowiedziałem, dając wam Syna mego za brata, mistrza, przyjaciela, za cenę i nagrodę. Powiedziałem niegdyś na Górze Tabor, zstępując na Niego z Duchem moim: „Ten jest Syn mój miły, w którym dobrze upodobałem sobie: Jego słuchajcie”. Od tej chwili odjąłem niejako rękę od wszelkiego nauczania i odpowiadania, zdając wszystko na Niego. Powiedziałem: Jego słuchajcie, bo Ja już nie mam do objawienia więcej wiary ani do ogłoszenia więcej prawdy. To, co mówiłem dawniej, było obietnicą Chrystusa. Jeśli mnie zaś pytano, to w związku z nadzieją Jego przyjścia i z błaganiem o Niego. W Nim bowiem znaleźć miano wszelkie dobro, jak to widać z nauki Ewangelistów i Apostołów. Kto by zaś dzisiaj pytał mnie dawnym sposobem i prosił, abym doń mówił, czy też objaśnił cośkolwiek, byłoby to jakby powtórny błaganie mnie o Chrystusa i o nową wiarę oprócz tej, którą objawiłem, byłoby więc brakiem wiary, jaka jest dana w Chrystusie. Byłaby to nadto ciężka obraza umiłowanego mego Syna, nie tylko przez brak wiary, lecz przez domaganie się niejako powtórnego Jego wcielenia oraz przejścia przez życie i śmierć. Nie znajdziesz już, o co byś mnie mógł prosić lub czego byś

¹⁸ DGK II, 22.

przez objawienia i widzenia mógł żądać ode mnie. Patrz dobrze, a w Chrystusie odkryjesz spełnione i urzeczywistnione swe pragnienie, a nadto jeszcze wiele więcej. Jeżeli szukasz u mnie słowa pociechy, spojrzysz na mojego Syna, posłusznego z miłości ku mnie i uciśnionego, a znajdziesz prawdziwą pociechę. Jeśli chcesz, bym ci objawił jakieś skryte rzeczy czy zdarzenia, podnieś tylko oczy na Niego, a znajdziesz najskrytsze tajemnice i mądrość, i cuda Boże¹⁹.

Również na innym miejscu Doktor Mistyczny wskazuje, że droga nadzwyczajna jest niepotrzebna, ponieważ człowiekowi do zjednoczenia z Bogiem wystarcza rozum, prawo i nauka Ewangelii²⁰.

4. Szkody, które mogą wyniknąć z przywiązania do prywatnych objawień

Św. Jan od Krzyża wymienia pięć szkód wynikających z przywiązywania wagi do nadzwyczajnych fenomenów. Pierwsza wśród nich to pomylenie działania Bożego z wytworami własnej fantazji bądź działaniem szatana. Drugą szkodą jest niebezpieczeństwo zarozumiałości i pychy. Pycha ta ujawnia się w niechęci i uprzedzeniach, jakie ludzie doświadczający podobnych zjawisk odczuwają w stosunku do tych, którzy lekceważą ich przeżycia i do tych, którzy doznają tych samych łask albo większych. Trzecia szkoda pochodzi od szatana, który zaślepia ich tak, iż nie odróżniają zła od dobra, prawdy od fałszu. Czwarta szkoda polega na niemożności zjednoczenia się z Bogiem przez nadzieję. Piąta szkoda wyraża się w tym, że ludzie ci mają o Bogu niskie i niewłaściwe pojęcie. Jeśli bowiem człowiekowi wydaje się, że może cokolwiek Boga pojąć – a takie wrażenie może mieć doświadczając nadzwyczajnych fenomenów – nie ocenia Boga należycie. Doktor Mistyczny stwierdza wyraźnie: „Kto zaś nie tylko ceni sobie wspomniane pojmowanie wyobrazeniowe, lecz i sądzi, że Bóg podobny jest do któregoś z nich i że przez nie prowadzi droga do zjednoczenia z Bogiem, jest w zupełnym błędzie”²¹.

Ze słów św. Jana od Krzyża wynika, że niewłaściwe podejście do nadzwyczajnych fenomenów może umniejszać zasługi wiary człowieka i spowodować jej utratę, przez co człowiek nie dojdzie do zjednoczenia z Bogiem. Doktor Mistyczny twierdzi, że choćby objawienia były wielkie, nie przyniosą nigdy człowiekowi tyle pożytku, co wzbudzenie najmniejszego aktu żywej wiary i nadziei. Tłumaczy, że posiadanie cnót nie jest równoznaczne z pojmowaniem

¹⁹ DGK II, 22, 5.

²⁰ Por. DGK II, 21, 4.

²¹ DGK III, 8-12.

i odczuwaniem Boga, choćby ono było najwznioślejsze, a wszystkie widzenia, objawienia, niebiańskie odczucia i cokolwiek w tym rodzaju nie są razem warte tyle, co najmniejszy akt pokory. Ponieważ zaś mogą powodować pychę, osłabiają wiarę²².

Natomiast czysta wiara karmi się Pismem Świętym, czego świadectwem są życie i pisma św. Jana od Krzyża, a także jego wypowiedzi, w których podkreśla, że nie ma takich trudności, których by nie można było rozwiązać z pomocą Słowa Bożego, rozumu oraz prawa i to z większym upodobaniem Bożym niż przy pomocy objawień prywatnych oraz z większym pożytkiem dla człowieka²³.

5. Aktualność problemu

Można zastanawiać się, czy problem relacji Objawienia zawartego w Słowie Bożym względem objawień prywatnych ma znaczenie dla współczesnego czytelnika. W analizie *Dzieł* św. Jana od Krzyża autorstwa Federica Ruiza Salvadora OCD znajdujemy fragment traktujący na ten temat następująco:

Zjawiska, które on [św. Jan od Krzyża] szczegółowo omawia, nie posiadają w życiu człowieka wierzącego praktycznego znaczenia. Iluż to dzisiejszych czytelników dzieł św. Jana od Krzyża miało nadprzyrodzone widzenia w tym właśnie znaczeniu lub spodziewa się je otrzymać w przyszłości? Owszem, zgadzam się z zarzutem, że tego rodzaju przeżycia nieczęsto spotykamy w codziennym życiu²⁴.

Wydaje się, że opinia tego autora odnośnie do *Dzieł* św. Jana od Krzyża straciła dzisiaj bardzo na aktualności. W związku bowiem z rozkwitem wielu ruchów odnowy chrześcijańskiej spotykamy się znowu z różnymi fenomenami i darami charyzmatycznymi. Stąd przypomnienie nauki św. Jana od Krzyża dotyczącej zjawisk mistycznych może być ważnym głosem w dyskusji na temat życia współczesnego Kościoła, w którym obserwujemy realizację proroczych słów K. Rahnera: „Chrześcijanin XXI wieku albo będzie mistykiem, albo go w ogóle nie będzie”²⁵.

²² Por. DGK II, 18.

²³ Por. DGK II, 21, 4.

²⁴ F. R. Salvador, *Święty Jan od Krzyża...*, dz. cyt., s. 723.

²⁵ J. Gogoła, D. Wider, M. Zawada, *Chrześcijanin XXI wieku albo będzie mistykiem, albo go w ogóle nie będzie*, Kraków 1998, s. 5.

Riassunto

LA RIVELAZIONE BIBLICA E LE VISIONI ED APPARIZIONI PRIVATE ALLA LUCE DELLA DOTTRINA DI SAN GIOVANNI DELLA CROCE

L'articolo „La rivelazione biblica e le visioni ed apparizioni private alla luce della dottrina di san Giovanni della Croce” presenta come san Giovanni della Croce, Dottore della Chiesa e grande mistico, era legato in modo molto profondo alla Sacra Scrittura e la sua comprensione di fenomeni mistici straordinari. Secondo san Giovanni della Croce la comunione con Dio deve essere lo scopo di tutti gli sforzi umani. Uno strumento privilegiato per realizzare questo scopo rimane la fede. La fede può diventare più salda grazie alla Bibbia, mentre le visioni, apparizioni ecc. private, possono renderla più debole. Queste ultime possono causare vari errori e nuocere gravemente all'uomo, alla sua spiritualità. Attualmente nella Chiesa si osserva un notevole interesse ai fenomeni straordinari mistici e carismatici e contemporaneamente si verifica loro autenticità, valore, ruolo. In situazione di tali discussioni sarà molto utile ricordare l'insegnamento di san Giovanni della Croce su questi punti.

Mgr lic. Anna WILK – ur. w 1979 r. w Krakowie, absolwentka Wydziału Teologicznego Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, autorka publikacji naukowych i popularnonaukowych zamieszczanych m.in. w czasopismach: „Polonia Sacra”, „Jasnej Górze”, „Wychowawcy” oraz konferencji z zakresu duchowości w ramach Pięszej Pielgrzymki ze Skalki na Jasną Górę. Obecnie przygotowuje rozprawę doktorską na Wydziale Teologicznym Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie.